

Propozycja wykorzystania filmu edukacyjnego

„Kultura osobista”

Przedmiot: Lekcja wychowawcza

Klasa: gimnazjum, szkoły ponadgimnazjalne

Czas trwania: 45minut

Temat lekcji: Czy warto być grzecznym i kulturalnym? Czy grzeczność się opłaca?

Cel główny:

Pokazanie, jak przestrzeganie reguł grzecznościowych przynosi wymierne korzyści młodemu człowiekowi.

Cele szczegółowe, uczeń:

- uczeń definiuje pojęcia: grzeczność i kultura osobista
- uczeń uświadamia sobie, jak sam traktuje ludzi niegrzecznych oraz jak jego zachowanie wpływa na to, jak postrzegają go inni
- uczeń dostrzega, że wysoka kultura osobista ułatwia mu codzienne życie
- uczeń zauważa, że to, jak się zachowuje, świadczy nie tylko o nim, ale też o jego rodzicach

Środki dydaktyczne:

- sprzęt multimedialny umożliwiający projekcję filmu (komputer z projektorem; telewizor z funkcją DVD)
- film edukacyjny Wydawnictwa WAM *Kultura osobista*

- źródła encyklopedyczne np. Słownik wyrazów języka polskiego, zasoby Internetu
- tablica do sporządzania notatek

Metody pracy:

- dyskusja
- analiza filmu
- praca w grupach
- wyszukiwanie informacji

Przebieg lekcji:

I. Sprawdzenie obecności

II. Wprowadzenie do tematu lekcji.

1. Nauczyciel dokonuje krótkiego wprowadzenia: Dziś będziemy rozmawiać o tym, co obecnie oznacza pojęcie „kultury osobistej”.

2. Zadaje pytania:

Zaczyna od przyjęcia **perspektywy ucznia**, a więc zadaje pytania, które pozwolą na uświadomienie uczniowi, że chamstwo i brak kultury ze strony innych ludzi uderza w niego samego:

- Dużo mówi się o tym, że obecnie ludzie zachowują się mniej grzecznie, że mniej jest kultury osobistej na co dzień. Co o tym sądzicie? Czy zdarzają się wam sytuacje, w których ktoś jest wobec was niekulturalny? [uczniowie podają przykłady]
- To jak – waszym zdaniem – powinni się zachować w tamtych sytuacjach?
- Czy wtedy lepiej byście się czuli?
- Co to jest kultura osobista? Jakbyście ją określili?
- Czy bycie grzecznym utrudnia życie, czy ułatwia? Czy opłaca się być kulturalnym?

- Czy zdarzają się wam sytuacje, gdy grzeczność przeszkadza w życiu?

3. Cel pytań:

Podsumowanie treści, które padły podczas rozmowy i wzbudzenie u młodych ludzi refleksji, iż grzeczność jest elementem ich codzienności: ani oni, ani ich znajomi nie są w stanie obejść się bez reguł grzecznościowych, gdyż to one regulują nasze relacje z innymi ludźmi.

Grzeczność to zbiór zachowań wyrażających szacunek do drugiego człowieka, które nie ranią go, nie zagrażają, nie zabierają mu poczucia bezpieczeństwa.

4. Rozwinięcie:

Wychowawca przechodzi do kolejnego zagadnienia. Zmienia perspektywę z uczniowskiej na perspektywę dorosłego/nauczyciela/rodzica:

- Jak sądzicie, czy z punktu widzenia dorosłych, młodzi ludzie są grzeczni? W jakich sytuacjach są, a w jakich nie?
- Czy któraś z zasad kultury osobistej jest wam obca albo się z nią nie zgadzacie?
- A może lepiej żyłoby się bez zasad kultury osobistej? Jak wtedy wyglądałby świat?
- Czy znacie kogoś, kto waszym zdaniem jest takim wzorem grzecznego człowieka?

5. Podłoże teoretyczne:

Grzeczność to gotowe scenariusze zachowań, wypracowane w każdej społeczności: od tych wyrafinowanych intelektualnie po te niepiśmienne, żyjące w zupełnie dzikim otoczeniu. Te scenariusze mają jedną podstawową funkcję: sprawiają, że jednostka czuje się **bezpiecznie** w danej społeczności, ponieważ potrafi przewidzieć zachowania „kulturalnych” ludzi. Kiedy jesteśmy w otoczeniu, które respektuje reguły grzecznościowe, jako oczywiste traktujemy to, że pani w sekretariacie nas nie opluje, a kierowca autobusu – nie pobije.

Tu ważne, by pojęcie chamstwa było czymś, co młodzież postrzega jako zewnętrzne względem niej. By miała poczucie, że ten film nauczy go/ją, jak się bronić przed takimi zachowaniami. Niejako w tle przemycimy, że sami też powinni być grzeczni. Ale by nie czuli się pouczeni.

III. Projekcja filmu *Kultura osobista*

1. Omówienie i dyskusja na temat zainscenizowanych w filmie sytuacji, które spotykamy w życiu codziennym:
 - scenka z psem
 - rzucanie papierków i zaśmiecanie
 - scenka w restauracji
 - scenka w szkole
 - „wpychanie się” do kolejki
2. Odniesienie się i dyskusja odnośnie wypowiedzi nauczycieli na temat zwrotów grzecznościowych stosowanych przez młodzież
3. Komentarz i dyskusja dotycząca reakcji i wypowiedzi występującej w filmie młodzieży

IV. Przedstawienie problemu:

1. W rozmowie z młodzieżą warto pokazać przykłady zachowań, które naruszają reguły grzecznościowe: *wyobraź sobie, że wchodzisz do klasy i pani nauczycielka pluje na ciebie? Zastanawiałeś się, dlaczego nigdy nie zadalesz sobie tego pytania? Bo traktujesz jako oczywiste to, że pani się tak nie zachowa. Bo wiesz, że respektuje zasady grzecznościowe, zatem oczywiste jest to, że tak się nie zachowa. To daje ci poczucie bezpieczeństwa.*
2. Pytanie: *kiedy ostatnio doświadczyłeś jakiegoś niegrzecznego, wręcz chamskiego zachowania? Opisz proszę [przydałoby się z 3-5 dobrych przykładów].*

Nauczyciel pokazuje szerszy kontekst reguł grzecznościowych, a więc reguł, które gwarantują każdemu członkowi danej społeczności poczucie przewidywalności pewnych sytuacji, a przez to poczucie bezpieczeństwa.

V. Zadanie dla uczniów:

1. Codziennie spotykasz się z koleżankami i kolegami z klasy, nauczycielami, rozmawiasz z własnymi rodzicami. Jak sądzisz, czy i jakie twoje prawa powinny być w tych relacjach respektowane?

VI. Wskazówki merytoryczne dla nauczyciela:

1. **Prawo do prywatności:** *Jak się czujesz, gdy dorosły pyta Cię, czy masz chłopaka/dziewczynę? Myślisz sobie zapewne że to pytanie jest niegrzeczne, bo to twoja prywatna sprawa. I masz rację. Pytanie narusza twoją prywatność, do której masz prawo.*

2. **Prawo do odmowy, która nie obraża drugiego człowieka:** *Zastanów się, w której sytuacji czujesz się lepiej. Gdy ktoś ci każe coś zrobić, czy wtedy, gdy cię o to prosi? Jaka jest twoim zdaniem różnica między takimi zdaniami:*

- *Zrób mi kawę i to już.*
- *Czy mógłbyś/mogłabyś zrobić mi kawę. Byłabym bardzo wdzięczna?*

W obu zdaniach chodzi o to samo: o to, byś zrobił komuś kawę. Tylko, że w pierwszej sytuacji jest to wyrażone w taki sposób, że czujesz się zapewne przymuszony do zrobienia kawy, a w drugiej – wydaje ci się, że masz pewien wybór, że to, czy zrobisz tę kawę czy nie, w pewnym sensie zależy od Ciebie. W sposobie zwrócenia się do ciebie zawarty jest szacunek, a osoba, która w taki sposób wyraża się, jest grzeczniejsza.

3. **Prawo do bycia zauważonym:** *Jeśli idziesz rano przez korytarz i ktoś mówi ci: cześć, to czy nie czujesz się po prostu miło? Ktoś zauważył cię i przez zwykłe „cześć” czy „milego dnia” zwyczajnie cię zauważa. Tak samo poczuć się sąsiedzi, którym ty powiesz „dzień dobry”. Zauważeni i społecznie*

bezpieczni. Tym „dzień dobry” jakbyś mówił/a do drugiej osoby: nie żywię wobec ciebie wrogich zamiarów.

Może ci się wydawać, że to sztuczne i nieprawdziwe, bo te same słowa mówisz do wszystkich napotkanych osób. W istocie, jest to rodzaj gry społecznej, ale ma ona głęboki sens: bo człowiek grzeczny, to taki, dla którego pewne zachowania są oczywiste. A ja idąc na spotkanie z nim bardziej myślę o tym, że miło będzie z nim wypić herbatę i porozmawiać, niż o tym, czy mnie opluje albo zwyzywa.

Może myślisz, że grzeczność to słabość? Przypominasz sobie te sytuacje, gdy ciocia Krysia zachwycała się twoją kuzynką, że „taka grzeczna z niej dziewczynka”. Nie ma chyba dla chłopca gorszej rzeczy niż usłyszeć o sobie, że „jest takim grzecznym chłopczykiem”? Grzeczny to nudny, układny, ciapowaty. Ja chcę cię przekonać, że grzeczny, to taki, który potrafi chronić siebie, nie obrażając drugiego człowieka. Bo jeśli ktoś zadaje ci pytanie, które narusza twoją prywatność, na przykład pyta o powód kłótni z przyjaciółką, to czyż odpowiedź: „Proszę się nie gniewać, ale to są moje prywatne sprawy i nie chcę o nich mówić”, nie zyskasz więcej niż niemłym fuknięciem „Nic się nie stało. A w ogóle co to ciocię obchodzi?”. Pierwsza reakcja powstrzyma nawet najbardziej wścibską osobę, bo nasza odmowa odpowiedzi nie narusza jej godności. Druga natychmiast uruchomi komentarz „ale ta młodzież teraz niewychowana”.

VII. Podsumowanie (podłoże psychologiczne)

W trakcie rozmowy z młodymi ludźmi może się okazać, że cały problem tkwi w ich przekonaniu, że współcześnie chamstwo i roszczeniowość to lepsze narzędzia radzenia sobie ze światem niż grzeczność. Pragniemy pokazać, że grzeczność to strategia chronienia siebie i skutecznego działania, a chamstwo – to zachowanie, które zrywa relacje z drugim człowiekiem. Sami nie chcemy mieć do czynienia z ludźmi chamskimi, to dlatego niektórym z nas wydaje się, że gdy sami tacy będziemy, będzie nam lepiej w życiu. Tu jest ta cienka granica między prawem do chronienia siebie w sposób skuteczny, ale grzeczny, a chamstwem.

GRZECZNOŚĆ SIĘ ZWYCZAJNIE OPLACA. BO ZOSTAWIA MIEJSCE DLA SPRAW PRAWDZIWIE WAŻNYCH.

VIII. Zadanie domowe:

Forma: wywiad dziennikarski

Treść: Porozmawiaj z kimś z pokolenia twoich rodziców i kimś z pokolenia twoich dziadków i poproś, by podali Ci swoje własne definicje grzeczności. Dopytaj, jak wyglądała grzeczność, gdy oni byli młodzi i czy brakuje im jakiś elementów kultury osobistej we współczesnym świecie?

Bibliografia:

1. Asertywność u dzieci w okresie wczesnej adolescencji / Maria Oleś. - Lublin:
Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 1998
2. Granice w życiu nastolatków: kiedy mówić tak, jak mówić nie / John Townsend; tł. Grażyna Kozusznik. - Ustroń: Koinonia Wydawnictwo Chrześcijańskiej Fundacji „Życie i Misja”, cop. 2006
3. Rozwijanie asertywności u uczniów / Teresa Zubrzycka-Maciąg// W: Kompetencje diagnostyczne i terapeutyczne nauczyciela. - s. 144-164
4. Stanowczo, łagodnie, bez lęku / Maria Król-Fijewska. - Wyd. 3. - Warszawa:
Wydawnictwo W.A.B., 2007
5. Trening asertywności: scenariusz i wykłady / Maria Król-Fijewska. - Wyd. 2. -
Warszawa: Instytut Psychologii Zdrowia i Trzeźwości: Polskie Towarzystwo
Psychologiczne, 1993
6. Trening asertywności w kształceniu pedagogicznym / Teresa Zubrzycka-Maciąg. - Lublin:
Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2011
7. Rosenberg, *Porozumienie bez przemocy*. 2011